

CONCEPT
al Programului pentru anii 2024– 2027 privind implementarea Strategiei Naționale
“Diaspora-2025”

Prezentul Concept este elaborat de Biroul pentru Relații cu Diaspora (în continuare - BRD), în conformitate cu prevederile subpct. 3, pct. 34 din Hotărârea Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice.

Denumirea documentului

Programul pentru anii 2024-2027 privind implementarea Strategiei Naționale “Diaspora-2025”

Tipul Documentului de Politici Publice – Program.

Programul pentru anii 2024-2027 privind implementarea Strategiei Naționale “Diaspora-2025” (în continuare – Program) este un document de politici publice pe termen mediu ce aprofundează, actualizează, nuanțează și descrie obiectivele și acțiunile ce urmează a fi realizate în cele patru domenii prioritare stabilite în Strategia Națională “Diaspora-2025”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 200 din 26.02.2016, și anume: *I. Elaborarea și dezvoltarea cadrului strategic și operațional al domeniului diaspora, migrație și dezvoltare; II. Asigurarea drepturilor diasporei și consolidarea încrederii; III. Mobilizarea, valorificarea și recunoașterea potențialului uman al diasporei; IV. Implicarea directă și indirectă a diasporei în dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova.*

În conformitate cu punctul 4 al Hotărârii Guvernului nr. 386/2020, Strategia Națională „Diaspora-2025” (în continuare - Strategie) va rămâne executabilă până la finele perioadei de implementare a acesteia, cu modificarea mecanismului de implementare, prin tranziția de la Planul de acțiuni la Program.

Problema abordată

În Republica Moldova (în continuare - Moldova) migrația constituie una dintre cele mai substanțiale tendințe socio-economice, fiind o țară cu cele mai mari rate totale de emigrare din

lume.¹ În corespundere cu datele și constatările Inițiativei eXpertise privind migrația (MIEUX+),² numărul de cetățeni moldoveni care locuiesc în străinătate ajunge la peste un milion de persoane, constituind o rată de emigranți de aproximativ 38% din numărul total al populației, dintre care numărul celor care trăiesc în UE este de 47%.³

De la momentul creării BRD-ului în 2009, atragerea și reintegrarea cetățenilor din diasporă a devenit una dintre principalele priorități ale țării, având o deosebită importanță și pentru actualul guvern. În 2016 a fost concepută și aprobată Strategia Națională “Diaspora-2025” cu scopul de a dezvolta colaborarea dintre guvern, autoritățile publice centrale și locale, societatea civilă și diasporă.⁴ Aceasta vizează consolidarea și extinderea abordării transversale a politicii privind diaspora, migrația și dezvoltarea (DMD), precum și implicarea și cooperarea cu diaspora în scopul dezvoltării Moldovei.

Raportul de evaluare intermediară a Strategiei,⁵ făcut public în decembrie 2022, a confirmat că autoritățile publice din Moldova au reușit să crească ponderea politicilor sectoriale cu un impact asupra migrației de până la 82,1% în perioada evaluată (2016-2021). În ansamblu, există o dinamică pozitivă în ceea ce privește punerea în aplicare a cadrului DMD și a Strategiei, întrucât au fost atinși aproximativ 60% din indicatorii de rezultate pe termen mediu. Totodată, Raportul a scos în evidență o serie de provocări în domeniu pe termen mediu și lung care pot îngreuna implementarea eficientă a Strategiei până 2025:

1. Cadrul programatic și de politici nu rezonază pe deplin cu necesitățile constant schimbătoare ale diasporei

Raportul de evaluare intermediară a Strategiei a constatat că s-a reușit în mare măsură asigurarea drepturilor diasporei și cultivarea încrederii în autoritățile publice din țară. De asemenea, Strategia a contribuit la mobilizarea, valorificarea și recunoașterea potențialului uman al diasporei. În pofida acestui fapt, elaborarea și dezvoltarea cadrului strategic și operațional referitor

¹ Conform datelor furnizate de rapoartele internaționale, cum ar fi: datele ONU (2022). Rata migrației nete (la 1.000 de locuitori), disponibilă la adresa: <https://data.un.org/Data.aspx?d=PopDiv&f=variableID%3A85>; IOM (2021) GMDAC Migration Data Survey, disponibil pe https://moldova.iom.int/sites/g/files/tmzbd11626/files/documents/MOLDOVA%20GMDAC%20Report%202021.04.22_rev-IOM_cleaned.pdf

² MIEUX+ (2022). Moldova vii, detalii pe <https://www.mieux-initiative.eu/en/actions/218-moldova-vii>

³ Baltag D., Burdelnii E. Raport de evaluare intermediară a Strategiei Naționale “Diaspora-2025”, Republica Moldova, MIEUX+, ICMPD, Brussels, Belgium, December 2022

⁴ Hotărârea Guvernului nr. 200 din 26.02.2016 privind aprobarea Strategiei naționale „Diaspora-2025”, disponibilă pe https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=91207&lang=ro

⁵ Baltag D., Burdelnii E. Raport de evaluare intermediară a Strategiei Naționale “Diaspora-2025”, Republica Moldova, MIEUX+, ICMPD, Brussels, Belgium, December 2022

la domeniul DMD și implicarea directă și indirectă a diasporei în dezvoltarea economică durabilă a țării au fost atinse într-o măsură mai mică. De exemplu, 70% din respondenții chestionarelor de auto-evaluare (reprezentanți ai autorităților publice centrale) consideră că există anumite lacune în cadrul actual al DMD care ar trebui să fie abordate pe termen scurt și mediu.⁶ În mod specific, respondenții au indicat faptul că unele domenii necesită o mai mare atenție, ținând cont de schimbările la nivel global, cum ar fi digitalizarea serviciilor prestate în folosul diasporei și migranților; migrația, diaspora și schimbările climatice; îmbunătățirea sistemelor naționale de colectare a datelor privind migrația și diaspora; gestionarea migrației în situații de criză; reintegrarea emigranților reîntorși în țară etc. La rândul său, reprezentanții diasporei au menționat, câțiva factori interni care au împiedicat realizarea rezultatelor așteptate, cum ar fi acoperire bugetară insuficientă; inconsecvența dintre obiective, acțiuni prioritare, acțiuni practice, termene stabilite și indicatori de progres în cadrul Strategiei; angajament politic insuficient și responsabilitate instituțională pentru a sprijini punerea în aplicare a Strategiei; interacțiunea insuficientă cu asociațiile diasporei, asociațiile de băștinași, organizațiile societății civile, etc. (abordare participativă).

Luând în considerație aceste date, se creează nevoia de flexibilitate și adaptabilitate a Strategiei la evoluția rapidă a relațiilor cu diaspora moldovenească. Astfel, conform Raportul de evaluare a Strategiei, 67,7% din reprezentanții autorităților publice și 77,8% din liderii diasporei intervievați consideră că Strategia nu este pe deplin aliniată la realitățile actuale, dat fiind dezvoltarea rapidă a diasporei. Mai mult ca atât, aceasta nu reflectă tendințele relevante cadrului (DMD) în prezent, cum ar fi valorificarea capitalului uman al diasporei, precum și oferirea unor modalități diferite de implicare în dezvoltarea socio-economică a țării.⁷

Profilul diasporei moldovenești a evoluat semnificativ în ultimii 7 ani. În primul rând, membrii diasporei moldovenești contribuie considerabil la dezvoltarea economică a țării - anual trimit circa 1,9 miliarde USD în remitențe (echivalentul a 15,8% din PIB).⁸ În al doilea rând, diaspora a devenit cu mult mai vocală din punct de vedere al participării la alegeri,⁹ determinând, într-o proporție considerabilă, și rezultatele scrutinelor electorale recente. În al treilea rând, diaspora se

⁶ Baltag D., Burdelnii E. Raport de evaluare intermediară a Strategiei Naționale “Diaspora-2025”, Republica Moldova, MIEUX+, ICMPD, Brussels, Belgium, December 2022

⁷ Ibid

⁸ Datele Băncii Mondiale (2020). Preluat de pe <https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.DT.GD.ZS>

⁹ MAEIE (2021). Date privind dimensiunea Diasporei Moldovenești; disponibile pe: https://mfa.gov.md/sites/default/files/propunerile_maeie_privind_constituirea_celor_191_de_sectii_de_votare.pdf

implică în îmbunătățirea proceselor democratice din Moldova prin implementarea proiectelor de amploare în țară și peste hotare precum și crearea de rețele (drept exemplu pot fi consultate activitățile MAD-Aid¹⁰, Fundația Noroc Olanda¹¹, AIM Franța¹² Diaspora Connect¹³, O Femeie¹⁴, Moldova AID din SUA¹⁵ etc.), a comunităților și a organizațiilor neguvernamentale, ajutând actorii naționali să gestioneze mai bine provocările cu care se confruntă țara.

Din perspectiva strategică, schimbarea paradigmei de dezvoltare economică a țării asumată în cadrul Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” presupune înlocuirea modelului de creștere economică, bazat pe consum alimentat de remitențe, în favoarea unui model dinamic, bazat pe promovarea migrației circulare, inclusiv transferabilitatea beneficiilor și recunoașterea calificărilor, pentru o reintegrare eficientă a celor reveniți de peste hotare.

2. Capacitățile părților interesate relevante nu sunt consolidate suficient pentru a asigura diversificarea căilor de implicare a diasporei în procesele de dezvoltare din țară

Raportul de evaluare intermediară a constatat că doar 44,4% dintre respondenții chestionarelor de autoevaluare consideră că Strategia se aliniază la capacitățile existente ale instituțiilor implementatoare. Se observă existență în continuare a dificultății în înțelegere de către punctele focale din cadrul autorităților publice a noțiunilor de “*impact migrațional*” și “*abordare integrate a domeniului DMD în cadrul politicilor sectoriale*”.¹⁶ Analiza răspunsurilor a permis identificarea următoarelor capacități care ar necesita o consolidare suplimentară în vederea unei implementări eficiente a Strategiei: a) resurse umane suficiente pentru a face față sarcinilor; b) capacitatea de a colecta și analiza date, informații și dovezi pentru elaborarea politicilor; c) capacitatea de a elabora politici, programe, reglementări, proiecte etc.; d) capacitatea de a elabora indicatori de monitorizare și evaluare și instrumente metodologice de evaluare a realizărilor, rezultatelor și impactului politicilor, strategiilor, planurilor de acțiune, programelor etc.; e) capacitatea de a efectua evaluări de impact ale politicilor, strategiilor, planurilor de acțiuni, etc.

¹⁰ <https://www.mad-aid.org.uk/>

¹¹ <https://www.facebook.com/NorocOlanda>

¹² <https://www.facebook.com/AIMParisFrance>

¹³ <https://diasporacconnect.md/>

¹⁴ <https://ofemeie.com/>

¹⁵ <https://www.facebook.com/sustinemoldova/>

¹⁶ Baltag D., Burdelnii E. Raport de evaluare intermediară a Strategiei Naționale “Diaspora-2025”, Republica Moldova, MIEUX+, ICMPD, Brussels, Belgium, December 2022

3. *Comunicarea cu toate părțile implicate în domeniul DMD, de la părțile interesate până la beneficiari, necesită a fi îmbunătățită, inclusiv pentru fortificarea în continuare a încrederii diasporei în instituțiile statului*

Deși majoritatea respondenților chestionărilor de auto-evaluare consideră comunicarea între autoritățile publice și diaspora în procesul implementării cadrului DMD în perioada 2016-2021 drept una eficientă, interviurile aprofundate au identificat și unele opinii critice. Printre lacunele existente s-a menționat limitarea comunicării doar la asociațiile formalizate ale diasporei, insuficiența comunicării și incoerența în structura procesului de comunicare, neparticiparea altor autorități publice centrale, în afară de BRD, în comunicarea directă cu diaspora, caracterul împrăștiat al informațiilor prezentate și fără o sursă consolidată de promovare a lor.¹⁷ Mai mult ca atât, implementarea eficientă a cadrului DMD până anii 2020/2021 se îngreuna și de lipsă de încredere pe axa Guvern - Diasporă, în timp ce la moment se atestă așteptările ridicate ale diasporei față de Guvern.

4. *Politicile la nivel local încă nu valorifică pe deplin potențialul migranților, inclusiv a celor reîntorși*

La momentul de față multe rezultate pozitive obținute la nivel local se datorează, în mare parte, asistenței oferite prin intermediul Proiectului MiDL, implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD).¹⁸ S-au dovedit a fi eficiente, durabile și sustenabile acele parteneriate care s-au bazat pe conjugarea eforturilor între mai multe părți interesate (Guvernul RM + autoritățile publice locale (APL) + partenerii de dezvoltare + Asociațiile de Baștinași), cum ar fi Programul DAR 1+3; MiDL; Diaspora Engagement Hub (DEH). Experiența implementării acestor programe a demonstrat că s-au conjugat de succes eforturile la nivel politic, instituțional și legal pentru a asigura elaborarea și extinderea la nivel național a unor modele de sprijin eficiente și durabile pentru părțile implicate în procesul migrațional.¹⁹ Totodată, Raportul privind implementarea cadrului de monitorizare a politicilor în domeniul DMD la nivel de raion/municipiu, evidențiază că capacitățile APL de dezvoltare a programelor locale de stimulare și dezvoltare a afacerilor în rândul tinerilor și persoanelor întoarse de peste hotare rămân a fi

¹⁷ Baltag D., Burdelnii E. Raport de evaluare intermediară a Strategiei Naționale "Diaspora-2025", Republica Moldova, MIEUX+, ICMPD, Brussels, Belgium, December 2022

¹⁸ PNUD. Proiectul "Migrație și Dezvoltare Locală" (MiDL) (etapa II; 2019-2022), disponibil pe: https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/projects/MIDL_Project_2.html

¹⁹ Baltag D., Burdelnii E. Raport de evaluare intermediară a Strategiei Naționale "Diaspora-2025", Republica Moldova, MIEUX+, ICMPD, Brussels, Belgium, December 2022

modeste.²⁰ În același timp, rezultatele studiului din 2022 realizat de OIM/PNUD privind profilul lucrătorilor migranți moldoveni și provocările cu care aceștia se confruntă²¹ au arătat că cu resursele financiare obținute din munca peste hotare migranții contribuie la proiectele de dezvoltare locală, de infrastructură implementate de către primării. Circa 30% dintre migranții moldoveni aflați peste hotare, participanți la studiu au declarat că au contribuit în acest scop cu bani sau bunuri și aproape jumătate s-au arătat dispuși să contribuie în viitor.

Prin urmare, luând în considerare provocările identificate în implementarea Strategiei în perioada 2016-2021, Programul se va focusa pe menținerea și amplificarea realizărilor cadrului actual al DMD în perioada 2024-2027, inclusiv prin canalizarea mai multor resurse pentru implementarea Obiectivului III „*Mobilizarea, valorificarea și recunoașterea potențialului uman al diasporei*” și Obiectivul IV “*Implicarea directă și indirectă a diasporei în dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova*” din Strategie.

Programul propune activități concrete de reconceptualizare a programelor, parteneriatelor și proiectelor din domeniul DMD din perspectiva adaptării acestora la cerințele, nevoile și comportamentul în schimbare al membrilor diasporei, inclusiv la nivel local. Activitățile date sunt corelate cu consolidarea capacităților ale tuturor părți interesate cu scopul dobândirii noilor abilități și competențe necesare pentru a face față provocărilor în continuă schimbare și creșterea nivelului de expertiză, ceea ce va duce la îmbunătățirea performanței organizaționale și a încrederii pe axă “diasporă-guvern”. Un aspect important constituie elaborarea mai eficientă a politicilor bazate pe dovezi prin îmbunătățirea sistemelor naționale de colectare a datelor privind DMD, inclusiv la nivel local. Îmbunătățirea unui sistem de management informațional cu scopul informării reprezentanților diasporei cu privire la componentele Strategiei, precum și pentru stimularea comunicării cu privire la activitatea BRD-ului și altor autorități publice la nivel central și local cu mandat relevant în raport cu obiectivele și rezultatele Strategiei constituie un pilon fundamental al Programului.

Scopul elaborării documentului de politici publice

²⁰ Raport privind implementarea cadrului de monitorizare a politicilor în domeniul DMD la nivel de raion/municipiu. Autor: Viorica Toartă. Disponibil pe: https://brd.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_me_dmd_local_machetat.pdf

²¹ OIM/PNUD/SDC (2020). Profilul și provocările actuale ale lucrătorilor migranți moldoveni (constatări de bază). Autori: Vremiș, M. și Vlădicescu, N. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/md/SUMAR_Migratia-in-scop-de-munca_3.pdf

Elaborarea Programului este condiționată de necesitatea ajustării la schimbările contextuale (politice, economice, sociale etc.) la nivel regional și internațional, asigurării consecutivității de planificare a acțiunilor pe termen mediu pentru implementarea Strategiei pentru anii 2024-2027, ținându-se cont de realizările și lacunele politicilor și acțiunilor implementate anterior, standardelor internaționale și bunelor practici în domeniu, care răspund necesităților și solicitărilor reprezentanților diasporei. Elaborarea Programului este condiționată și de lipsa unui Plan de Acțiuni pentru implementarea Strategiei, începând cu 2019.

Scopul Programului este de a implica diaspora în dezvoltarea durabilă a RM prin diversificarea canalelor și nivelelor de implicare în procesele de dezvoltare la nivel central și local, precum și prin oferirea sprijinului și asistenței asociațiilor diasporale ale Moldovei peste hotare.

Obiectivul general al Programului – Până în 2027, Guvernul prin BRD va dezvolta și operaționaliza mecanisme de lucru pentru îmbunătățirea fluxului de comunicare cu diaspora, va diversifica canalele și nivelele de implicare a diasporei, în parteneriat cu autoritățile publice, în procese de dezvoltare durabilă a țării.

Programul va avea următoarele 4 obiective specifice:

Obiectiv specific 1. Diversificarea instrumentelor de acces pentru implicarea diasporei în elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor publice și programelor tematice la nivel de guvern;

Obiectiv specific 2. Îmbunătățirea capacităților instituționale pentru gestionarea mai eficientă a informațiilor și comunicării adaptate la necesitățile diasporei;

Obiectiv specific 3. Reconceptualizarea cadrului programatic pentru a facilita transferul de cunoștințe, competențe și expertiză din partea diasporei în diverse sectoare-cheie;

Obiectiv specific 4. Reconceptualizarea instrumentelor de antrenare a diasporei în dezvoltarea economică la nivel central și local.

Principiile programului: coerență, accesibilitate, complementaritate, coordonare, comunicare.

Coerență: politicile și acțiunile practice destinate reprezentanților din diaspora sunt elaborate în baza analizei și evaluării nevoilor acestora, în conformitate cu datele referitoare la DMD colectate în cadrul activităților statistice oficiale, studiilor și cercetărilor în acest domeniu, astfel încât să fie ușor de identificat și utilizat. *Accesibilitate:* politicile și acțiunile practice destinate reprezentanților din diaspora vor fi disponibile și accesibile atât online, cât și “în persoană” la nivel local, național și regional. *Complementaritate:* obiectivele și acțiunile Programului sunt coordonate, se

sincronizează și derivă din documentele strategice de dezvoltare ale țării, cadrul național legislativ și normativ în domeniul DMD, precum și din standardele și angajamentele internaționale ale Moldovei în acest domeniu. *Coordonare*: pentru a asigura eficiența, echitatea și eficacitatea acțiunilor va fi utilizat mecanismul de coordonare și consultare a opiniilor părților interesate prin intermediul Grupului de Lucru interinstituțional privind elaborarea Programului. *Comunicare*: comunicare între guvern, autoritățile publice centrale și locale, asociațiile diasporale, mass-media va fi unul din pilonii de bază ai Programului, care urmează a fi bazată pe un mecanism viabil de comunicare regulată, transparentă și eficientă. Acest mecanism va permite colectarea feedback-ului, sugestiilor și opiniilor în scopul adaptării și ajustării acțiunilor practice în funcție de impactul lor.

Grupuri țintă: autoritățile publice centrale; autoritățile publice locale; diaspora (asociațiile diasporei, grupurile de inițiativă, platformele de experți din diasporă, tineri din diasporă, femei); migranți reîntorși; asociațiile de băștinași; organizații ale societății civile care au tangență cu domeniul DMD; organizații din mediul privat/asociativ; mass-media publică și privată care reflectă subiecte relevante domeniului DMD.

Concordanța cu Strategia națională de dezvoltare (SND)

Ținând cont de scopul SND „Moldova - 2030”, aprobată prin HG nr. 377/2020,²² ce constă în sporirea calității vieții cetățenilor RM, indiferent de vârstă, *mediul de reședință*, sex, etnie, dizabilitate, religie și alte diferențe, în care *nici un om nu trebuie lăsat în urmă*, Programul este aliniat la obiectivele și țintele setate în SND și contribuie la realizarea a următoarelor 4 direcții și intervenții prioritare:

Domeniul „Susținerea și implicarea diasporei”

- 1) Promovarea transferului de cunoștințe și de competențe ale diasporei și ale migranților prin constituirea unor parteneriate între autoritățile publice centrale, autoritățile publice locale, comunități, diasporă și asociațiile de băștinași (O7.1 - *Edificarea unei administrații publice integre, responsabile, eficiente, transparente și deschise pentru participarea cetățenilor la procesele de luare a deciziilor*).
- 2) Reintegrarea eficientă a persoanelor întoarse din străinătate și valorificarea potențialului diasporei în materie de competențe și calificări prin dezvoltarea unor instrumente de stimulare a

²² Hotărârea Guvernului nr. 377 din 10.06.2020 “Cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare “Moldova 2030””.
https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/strategia_nationale_de_dezvoltare_moldova_2030-t.pdf

creării de afaceri, prin asigurarea transferabilității beneficiilor și prin recunoașterea cunoștințelor și a calificărilor dobândite (O1.1 - *Creșterea accelerată a productivității muncii*, O3.3 - *Dezvoltarea unui sistem accesibil, flexibil și relevant de educație continuă a adulților în perspectiva învățării pe tot parcursul vieții*, O7.1).

3) Promovarea unor modalități noi de învățare continuă în serviciul public prin acordarea unui suport tehnic din partea profesioniștilor din diaspora Republicii Moldova (O3.3).

4) Implementarea instrumentelor și a mecanismelor digitale de implicare a cetățenilor din diasporă în participarea la viața publică și civică din Republica Moldova (O7.1).

Programul, de asemenea, contribuie la implementarea obiectivelor SND prin intermediul mobilizării și implicării diasporei în dezvoltarea economică și socială a țării, precum și prin intermediul creării de condiții mai bune pentru integrarea și adaptarea diasporei în țările de destinație. Mai mult decât atât, Programul poate contribui la îmbunătățirea imaginii Moldovei în străinătate și la creșterea prestigiului și influenței țării la nivel internațional, ceea ce reprezintă, de asemenea, un obiectiv important al SND.

Din punct de vedere al prevederilor SND „Moldova Europeană 2030”, aprobată în noiembrie 2022,²³ Programul contribuie la “*Promovarea migrației circulare și asigurarea unei protecții sociale eficiente a migranților, inclusiv transferabilitatea beneficiilor și recunoașterea calificărilor, pentru o reintegrare eficientă a celor reveniți de peste hotare*” (Obiectivul 1), “*Dezvoltarea unui sistem accesibil, flexibil și relevant de educație continuă a adulților*” (Obiectivul 3) și “*Dezvoltarea și diversificarea produsului turistic național (agroturismul, ecoturismul, turismul rural, vitivinicol, gastronomic și cultural), consolidarea rolului comunităților locale și implicarea diasporei*” (Obiectivul 4). În acest sens Programul propune spre realizare obiectivele ce țin de reintegrarea eficientă a persoanelor revenite din străinătate și valorificarea potențialului diasporei în ceea ce privește competențele și calificările acestora prin dezvoltarea unor instrumente de stimulare a înființării întreprinderilor, precum și prin asigurarea transferabilității beneficiilor și recunoașterea cunoștințelor și competențelor dobândite. Programul, de asemenea, încurajează noile modalități de învățare pe tot parcursul vieții în serviciul public prin acordarea asistenței tehnice și expertizei de către profesioniștilor din diaspora. În afară de această, Programul contribuie la diversificarea programelor economice existente destinate diasporei și atragerii investițiilor din

²³ Lege nr. 758 din 17.11.2022 “Pentru aprobarea Strategiei Naționale de Dezvoltare “Moldova Europeană 2030””. <https://monitorul.gov.md/ro/monitorul/view/pdf/2579/part/1#page=1>

partea diasporei, inclusiv în domeniul promovării produsului turistic național.

Programul, de asemenea, este aliniat la obiectivele generale ale Planului Național de Dezvoltare pentru 2023-2025, aprobat în februarie 2023,²⁴ care prevăd, printre altele, extinderea serviciilor de calitate, inclusiv a celor digitale, pentru diasporă și integrarea diasporei în viața economică; dezvoltarea și pilotarea unui subprogram guvernamental de stagii pentru studenții sau absolvenții instituțiilor universitare de peste hotarele țării (acțiunea 7.1.19); elaborarea și aprobarea Programului sectorial „Diaspora 2030” (acțiunea 7.1.20); crearea și instituționalizarea Consiliului Guvern-Diaspora (acțiunea 7.1.21).

Concordanța cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD)

Moldova s-a aliniat la ODD și s-a angajat să pună în aplicare Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030. ODD-urile, printre altele, subliniază importanța *“reducerii inegalităților în interiorul țărilor și între țări”*. ODD-urile prevăd o abordare echitabilă pentru diversele categorii de cetățeni, inclusiv migranți, însoțită de instrumentele și mecanismele - cheie pentru realizarea creșterii economice centrate pe oameni.

Programul contribuie la atingerea ODD-urilor prin intermediul implicării diasporei în procesul de dezvoltare economică și socială a Moldovei. Prin urmare, Programul se axează pe o abordare cuprinzătoare față de reprezentanți ai diasporei cu scopul atingerii principiului *”a nu lăsa pe nimeni în urmă”*. În context, Programul va contribui la realizarea a patru ODD-uri:

ODD 4: „Educație de calitate”

Acest ODD are drept scop asigurarea ca toți oamenii, indiferent de sex, vârstă, rasă și origine etnică, precum și persoanele cu handicap, *migranți*, persoanele indigene, copii și tineri, în special cei aflați în situații vulnerabile, să poată să învețe pe tot parcursul vieții, pentru a-i ajuta să dobândească cunoștințele și abilitățile necesare pentru a utiliza oportunitățile și participarea deplină în societate.

Ținta 4.4 “Până în 2030, creșterea substanțială a numărului de tineri și adulți cu competențe relevante pentru piața muncii”. Programul, pe de o parte, stimulează transferul de cunoștințe și experiențe ale diasporei pentru îmbunătățirea calității educației pe tot parcursul vieții și contribuie nu doar la accederea pe piața forței de muncă, dar și la dezvoltare durabilă. Pe de altă parte,

²⁴ Hotărârea Guvernului nr. 89 din 28 februarie 2023 „Pentru aprobarea Planului național de dezvoltare pentru anii 2023-2025”, <https://www.calm.md/wp-content/uploads/2023/04/89.pdf>

Programul încurajează noile modalități de învățare pe tot parcursul vieții în serviciul public prin acordarea asistenței tehnice de către profesioniștilor din diaspora.

ODD 8: „Promovarea creșterii economice durabile și a muncii decente”

ODD-ul dat abordează necesitățile femeilor și bărbaților, tinerilor, persoanelor cu dezabilități și a *muncitorilor migranți* și prevede instrumentele și mecanismele cheie pentru realizarea creșterii economice centrate pe oameni.

Ținta 8.3 “Promovarea unor politici orientate spre dezvoltare care susțin activitățile productive, crearea locurilor de muncă decente, antreprenoriatul, creativitatea și inovația, și care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin acces la servicii financiare”. Programul încurajează implicarea diasporei în dezvoltarea economică a Moldovei prin intermediul investițiilor și transferurilor de bani, ceea ce va contribui la creșterea economiei și la crearea de locuri de muncă.

ODD 10: “Reducerea inegalităților”

Pentru a reduce inegalitățile, Agenda 2030 are scopul să realizeze în mod progresiv și să susțină creșterea veniturilor celei mai sărace populații la o rată mai mare ca media națională. Un aspect important prevăzut în acest sens este de a abilita și promova incluziunea socială, economică și politică a tuturor, indiferent de vârstă, gen, dezabilitate, rasă, etnie, origine, religie, statut economic sau alt statut. În același timp, *Agenda pune accent pe un proces migrațional bine informat și corect.*

Ținta 10.7 “Asigurarea unui proces de angajare legal, echitabil, bine informat al migranților”. Programul asigură protecția drepturilor și intereselor diasporei și încurajează implicarea acesteia în procesul de dezvoltare economică și socială a Moldovei, ceea ce poate contribui la reducerea inegalităților în țară. De asemenea, Programul se focusează pe implementarea pe întreg teritoriul țării, a programelor și modelelor orientate spre valorificarea competențelor obținute în procesul migrației pentru dezvoltarea afacerilor și în comunități. Totodată, unul din pilonii fundamentali ai Programului este îmbunătățirea comunicării între toate părțile implicate în domeniul DMD pentru crearea de oportunități pentru proiecte de dezvoltare comunitară (de exemplu, extinderea DAR 1+3 etc.).

ODD 17: „Parteneriate pentru realizarea obiectivelor”

Acest ODD se concentrează pe consolidarea mijloacelor de implementare și a parteneriatelor pentru promovarea dezvoltării durabile.

Ținta 17.18 “Până în 2030, sporirea semnificativă a disponibilității datelor calitative, în timp util și fiabile, dezagregate după venit, sexe, vârstă, rasă, etnie, statut migrațional, dizabilități, localizare geografică și alte caracteristici relevante în contexte naționale”. Programul încurajează consolidarea parteneriatelor între diaspora și autoritățile publice, societatea civilă și sectorul privat din Moldova, ceea ce contribuie la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă.

Concordanța cu strategiile sectoriale de cheltuieli în contextul CBTM

Important de menționat că unul din Obiectivele Sectorului “*Servicii generale de stat*” care se regăsește în Cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM) pentru perioada anilor 2023-2025 se referă la “*Politici pentru diasporă, coordonarea și îmbunătățirea continuă a politicii de stat în domeniul relațiilor cu diaspora, sporirea accesului acesteia la servicii și programe guvernamentale, stimularea implicării în inițiative la nivel central și local, precum și pentru susținerea revenirii și reintegrării cetățenilor RM de peste hotare*”.²⁵

Din perspectiva finanțării, Programul urmează a fi bazat pe principiile de sinergie și complementaritate dintre resursele financiare publice și cele atrase, inclusiv de la partenerii de dezvoltare și vor fi specificate în Planul de acțiuni, în conformitate cu prevederile CBTM pentru perioada 2023-2025, și din contul și în limitele alocațiilor prevăzute în aceste scopuri în bugetele autorităților și instituțiilor responsabile de implementare.

Concordanța cu prioritățile guvernamentale și celelalte documente de planificare și de politici publice

Documentul de politici va transpune viziunea *Programului de activitate al Guvernului “Moldova vremurilor bune”*, aprobat în august 2021, care conține un capitol separat “*Politici cu referire la diasporă*”.²⁶ În același timp, acest domeniu este abordat și în alte capitole, cum ar fi “*Protecția socială și munca*” și “*Transformarea digitală*”.

În același timp, Programul va fi în concordanță cu prioritățile prevăzute în *Programul de activitate al Guvernului „Moldova prosperă, sigură, europeană”*, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 28/2023 în februarie 2023,²⁷ în special cu așa obiective cum ar fi “*extinderea*

²⁵ Ministerul Finanțelor. CBTM 2023-2025. <https://www.mf.gov.md/ro/buget/cadrul-bugetar-pe-termen-mediu>

²⁶ Programul de activitate al Guvernului “Moldova vremurilor bune”, 3 August 2021, disponibil la: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/programul_de_activitate_al_guvernului_moldova_vremurilor_bune.pdf, p. 39-40

²⁷ Programul de Activitate al Guvernului “Moldova prosperă, sigură, europeană”, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 28 din 16 februarie 2023. https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/program_de_guv-final_ro.pdf

serviciilor de calitate, inclusiv a celor digitale, pentru diaspora și integrarea diasporei în viața economică” și „continuarea modernizării și digitalizării serviciilor consulare pentru diaspora, promovarea instrumentelor juridice de protecție socială a lucrătorilor migranți moldoveni, sprijinirea asociațiilor culturale și asigurarea condițiilor favorabile pentru participarea cetățenilor la alegerile din Republica Moldova”. De asemenea, proiectul Planului de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023²⁸ conține un șir de măsuri dedicate diasporei, cum ar fi aprobarea documentului de politici actualizat pentru diaspora; promovarea Programului național de stimulare a veniturilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor RM implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2027; dezvoltarea și pilotarea unui subprogram guvernamental de stagii pentru studenții sau absolvenții instituțiilor universitare de peste hotarele țării; crearea și instituționalizarea Consiliului Guvern-Diaspora; implementarea programului guvernamental de granturi Diaspora Engagement Hub. Prin urmare, noul document de politici publice va asigura prin obiectivele sale realizarea indicatorilor planificați de executiv atât prin asigurarea elaborării politicilor publice în domeniu, cât și prin fortificarea/reanimarea/revizuirea programelor existente, a mecanismului consultativ Guvern-diasporă. Nu în ultimul rând, Programul are drept scop și realizarea angajamentelor expuse în cadrul Acordului de Asociere între Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele - membre ale acestora, pe de altă parte, și anume, a prevederilor Titlului III „Libertate, securitate și justiție”, subcapitolul „Cooperarea în domeniul migrației, al azilului și al gestionării frontierelor” (art. 14). De asemenea, Programul este corelat cu prevederile Programului de Asociere UE-RM până 2027, aprobat în august 2022,²⁹ care prevede “adoptarea unei abordări integrate în domeniul diasporei și consolidarea capacităților autorităților naționale și locale în chestiunile legate de diaspora” și “consolidarea legăturii culturale a RM cu diaspora”.

Pe lângă aceasta, Programul propus va lua în considerare și prevederile din alte documente de planificare strategică care se află în proces de elaborare sau implementare, în vederea asigurării unei abordări unice și consistente asupra domeniului respectiv. Astfel, Programul va fi corelat cu prevederile Strategiei „Educație 2030”,³⁰ aprobată în martie 2023, în materie de contracararea

²⁸ Proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Planului de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023. <https://www.gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-03-nu-77-cs-2023.pdf>

²⁹ Recomandarea nr. 1/2022 a Consiliului de Asociere UE-Republica Moldova din 22 august 2022 privind Programul de asociere UE-Republica Moldova. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:22022D1997&from=EN>

³⁰ Strategia de Dezvoltare “Educația 2030”. <https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-02-nu->

fenomenului “exodului de creieri” (brain drain) și adaptarea psihosocială și educațională a copiilor părinții cărora au emigrat sau care se consideră membrii diasporei; prevederile *Strategiei de dezvoltare a sistemului statistic național pentru perioada 2023-2030*,³¹ aprobată în decembrie 2022, contribuind la îmbunătățirea procesului de colectare a datelor oficiale privind estimarea la timp a fluxului migrațional pentru un proces de politici bazat pe evidențe, precum și atragerea din diaspora a unor experți bine pregătiți în statistică sau în domenii conexe (matematică, economie, econometrie, sociologi); prevederile *Programului privind gestionarea fluxului migrațional, azilului și integrării străinilor pentru anii 2022-2025*,³² aprobat în noiembrie 2022, care își are drept Obiectiv general “*Reglementarea fluxului migrațional în beneficiul țării și a migrantului*”, precum și cu prevederile proiectului *Programului național de dezvoltare a turismului „Turism 2025”*³³ cu privire la consolidarea brandului turistic de țară și continuarea activităților eficace de promovare în piețele-țintă sursă.

Perioada planificată pentru elaborarea DPP

Programul urmează a fi elaborat și consultat cu toate părțile interesate în perioada mai - septembrie 2023.

Părțile implicate și beneficiarii Programului

Programul este elaborat de către Biroul pentru Relații cu Diaspora, în colaborare cu membrii Grupului de Lucru pentru elaborarea documentului de politici publice (Cancelaria de Stat, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Culturii, Agenția de Investiții, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă etc.), Congresul Autorităților Publice Locale, liderii asociațiilor diasporale, migranții reîntorși, partenerii de dezvoltare etc.

Beneficiarii identificați ai Programului sunt determinați cu respectarea a 3 precondiții de bază: egalitate și nediscriminare, acces egal la servicii pentru diasporă și distribuire echitabilă a resurselor financiare publice.

900-mec-2022_1.pdf

³¹ Hotărârea Guvernului Nr. 954 din 28.12.2022. “Cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a sistemului statistic național pentru perioada 2023-2030”. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135611&lang=ro

³² Programul privind gestionarea fluxului migrațional, azilului și integrării străinilor pentru anii 2022-2025, https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-13-nu-640-mai-2022_0.pdf

³³ Proiectul Programului național de dezvoltare a turismului „Turism 2025”. <https://cancelaria.gov.md/ro/content/pentru-aprobarea-programului-national-de-dezvoltare-turismului-turism-2025-610mei2020>

Procesul de elaborare a Programului urmează a fi supus consultărilor ample și implicării directe a reprezentanților societății civile, inclusiv a asociațiilor diasporale, organizațiilor internaționale, instituțiilor autorităților publice centrale și locale, în special din localitățile în care activează Asociațiile de Băștinași. O atenție specială se va acorda transparenței, colaborării intersectoriale, principiilor de nediscriminare și de egalitate de gen. Astfel, vor fi organizate sesiuni de consultări, interviuri cu părțile interesate, ședințe cu grupul de lucru etc.